

PROFESORUL DR. IOSIF IULIU OLARIU (1859-1920)

Silviu Ionel Ferciug
Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, România

Abstract: *Famous personality of Romanian culture, Iosif Iuliu Olariu was a professor and director of the Theological and Pedagogical Institutes in Caransebeș and Arad at the end of the 19th century and beginning of the 20th century. During 1880-1884 he studied at the Faculty of Theology of Cernăuți, being the first student in Banat who obtained a PhD. in theology at this prestigious educational institution. Specializing in the Biblical Study and Dogmatic Theology, he has been an important author of studies of an impressive content, his books with a highly scientific level, totaling more than 4000 pages, have been used throughout the theological education until nowadays. He is improving by studying the Hungarian, German, Serbian, and Classical languages. Between 1898-1917 he was editor of the diocese diary.*

Keywords: Iosif Iuliu Olariu, Caransebeș, Arad, education, theology, war.

Reținut în cultura română drept o personalitate marcantă¹ și unul dintre cei mai prolifici teologi, Iosif Iuliu Olariu, este simbolul adevăratului savant și profesor într-o lume de ordine și pace, cu o viață onestă, laborioasă și disciplinată.²

Născut în Măidan (azi Brădișorul de Jos) din județul Caraș-Severin, în 6 februarie 1859, tatăl său Iosif, învățător în Doman, a scris o pagină frumoasă în istoria învățământului confesional din zonă. Iuliu Olariu a copilărit împreună cu fratele său Valeriu, viitor medic în Lugoj. Școala primară a absolvit-o în localitatea natală, apoi în Reșița, iar cea gimnazială la Oravița și Lugoj cu rezultate excepționale. Crescut în atmosfera religioasă a familiei și la recomandarea episcopului Ioan Popasu, a urmat Facultatea de Teologie din Cernăuți începând din anul 1880, ca student bursier.³

În iunie 1881, după un an de studiu, mitropolitul Bucovinei, Silvestru Morariu-Andrievici îi scrie tatălui său că fiul este eminent fiind după afirmațiile profesorilor „cel dintâi dintre colegii săi din Bucovina și România”.⁴ După terminarea studiilor teologice, în 1884, ierarhul

¹ Cornelii Diaconovici, *Enciclopedia Română*, tom III, Sibiu, Editura și Tiparul lui W. Krafft, 1904, p. 450.

² *Foaia Diecezană*, an XXXV, număr 52, 1920, p. 9.

³ Vasile Petrica, *Institutul Teologic Diecezan Ortodox Român Caransebeș (1865-1927)*, Caransebeș, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2005, p. 305.

⁴ Dimitrie Cioloca, „Dr. Iosif I. Olariu, 1859-1920”, în *Foaia Diecezană*, an XXXVI, număr 47, 1921, p. 2.

caransebeșean i-a acordat o bursă eparhială în Germania, la Lipsca (Leipzig) și Erlangen, pentru a se specializa în studiile biblice ale *Noului Testament*.⁵ Se reîntoarce la Cernăuți și la 30 martie 1885 își ia doctoratul fiind primul bănățean care a ajuns la acest înalt grad academic la Facultatea de Teologie din Cernăuți.⁶ În 21 februarie 1886 a fost hirotonit diacon de către episcopul Ioan Popasu, iar în 22 februarie prezbiter.⁷ A fost numit capelan militar, clasa a II-a. În anul 1887 i-a decedat soția în vârstă de 19 ani, după numai doi ani de căsnicie.⁸

În septembrie 1885 este numit profesor la Institutul Teologic din Caransebeș, iar cu actul nr. 623-B/1888 i s-a „concretizat Direcțiunea Institutului”. În ședința Consistoriului din 21 decembrie 1889 a fost acreditat ca profesor definitiv.⁹ În perioada 1888-1893 a predat: Exegeza, Isagogia, Arheologia la cursul I, Morala, Exegeza și Pedagogia la cursul II, iar după anul 1908, Dogmatica și Dreptul bisericesc.¹⁰

Specializat în studiul biblic¹¹ și dogmatică, a fost un important autor de studii de o substanță cu totul impresionantă,¹² cărțile lui de înalt nivel științific, însumând peste 4000 de pagini,¹³ s-au folosit în întreg învățământul teologic până în zilele noastre. Se perfecționează studiind limbile maghiară, germană, sârbă, dar și cele clasice: latina și greaca.¹⁴ În perioada 1898-1917, cât a fost redactor la „Foaia Diecezană”, a publicat îndrumări tipiconale pentru preoți și cântăreții de strană, chiar și un *Manual de tipic al Bisericii Ortodoxe Orientale* (1897), reeditat în 1916. Împreună cu Ioan Pinciu, notarul corpului profesoral, elaborează un

⁵ Zeno Munteanu, „Dr. Iosif Olariu”, în *Mitropolia Banatului*, an XI, număr 7-12, 1961, p. 78.

⁶ Vasile Gheorghiu, *Marele teolog Dr. Iosif Iuliu Olariu (1859-1920)*, Cernăuți, Tipografia Glasul Bucovinei, 1943, p. 9.

⁷ Foaia Diecezană, an II, număr 24, 1887, p. 6.

⁸ Vasile Petrica, *Institutul Teologic*, p. 306.

⁹ *Ibidem*, p. 307.

¹⁰ Serviciul Județean Caraș-Severin al Arhivelor Naționale, *Fond Institutul Teologic Diecezan Caransebeș*, Registrul III, f. 1 (în continuare S. J. C. S. A. N.).

¹¹ Alin Cristian Scridon, *Școala Nontestamentară din Banatul istoric 1867-1918*, Szeged, Editura Jate Press, 2017.

¹² Alin Cristian Scridon, „Iosif Iuliu Olariu și Studiul Biblic la Universitatea din Cernăuți la sfârșitul secolului al XIX-lea”, în volumul *Taină și mărturisire*, coordonat de Daniel Aron Alic, Caransebeș, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2014, pp. 466-475; Ionuț Pop, *Preocupări biblice în școlile teologice din Transilvania în perioada 1850-1918*, Cluj-Napoca, 2013 (teză de doctorat).

¹³ Ionel Popescu, „Protosinzelul Dr. Iosif Iuliu Olariu-75 de ani de la moarte”, în *Calendarul Românului*, 1995, p. 196.

¹⁴ *Foaia Diecezană*, an XXXV, număr 49, 1920, p. 2.

Regulament de organizare a activității interne din institut, fiind aprobat la 11 septembrie 1888.¹⁵

Pentru că s-a impus ca un dascăl serios și corect, episcopul Nicolae Popea l-a distins cu brâul roșu în aprilie 1900.¹⁶ Duminică, 11 mai 1903, profesorul Iuliu Olariu a depus voturile monahale la mănăstirea Hodoș-Bodrog și a luat numele Iosif, după tatăl său,¹⁷ iar la Liturghia din 25 mai 1908 același ierarh, apreciindu-i calitățile îl hirotesește protosinghel.¹⁸ În 1909 candidează la funcția de episcop al Caransebeșului,¹⁹ obținând 24 voturi, iar Miron Cristea 31 voturi,²⁰ alegerea lui Cristea fiind confirmată, ceilalți candidați, Filaret Musta, Iosif Traian Badescu și Iosif Iuliu Olariu, resemnându-se creștinește.

Episcopul Miron Cristea a recomandat redactarea *Anualelor Institutului Diecezan*,²¹ pentru anii școlari 1910-1919; de conceperea și tipărirea lor răspundea directorul Iosif Olariu până în 1917, respectiv Ioan Hango în perioada 1917-1918. Conținutul *Anualelor* este riguros sistematizat.²²

Cei mai grei ani pentru institut au fost anii războiului; încă de la începutul anului școlar 1914-1915, toate clasele seminariale au fost transformate în spital pentru răniți. Spitalul avea 80 de paturi și a fost organizat de Reuniunea Femeilor Române din Caransebeș.²³ Orele de curs s-au desfășurat în internatul teologic și pedagogic, când și internatul a fost ocupat de ostași, programul școlar s-a întrerupt. După o lungă vacanță, ierarhul caransebeșean a anunțat că din 27 aprilie 1915 vor începe cursurile. Printr-o adresă din 3 decembrie 1916, Consistoriul a cerut Ministerului de Război să elibereze institutul dar, pentru că era

¹⁵ Ioan Munteanu, „Preocuparea lui Iosif Iuliu Olariu pentru perfecționarea procesului de învățământ la Institutul Teologic din Caransebeș”, în volumul *Rugăciune și Teologie*, coordonat de Daniel Aron Alic, Caransebeș, Editura Diecezană Caransebeș, 2009, p. 164.

¹⁶ Foaia Diecezană, an XV, număr 13, 1900, p.7.

¹⁷ *Ibidem*, an XVIII, număr 20, 1903, p. 6.

¹⁸ *Ibidem*, an XXIII, număr 23, 1908, p. 7.

¹⁹ Lucian Mic, „Cele trei candidaturi ale protosinghelului dr. Iosif Iuliu Olariu pentru ocuparea scaunului de episcop al Caransebeșului”, în *Foaia Diecezană*, serie nouă, an XV, număr 171, 2009, pp. 4-7.

²⁰ Foaia Diecezană, an XXIV, număr 47, 1909, p. 3.

²¹ Petru Călin, *Tiparul românesc diecezan din Caransebeș, 1885-1918*, volum I, Reșița, Editura Banatica, 1996, pp. 93-96.

²² Virginia Ardelean, „Anualele Institutului Diecezan-valoroasă inițiativă a episcopului Dr. Elie Miron Cristea”, în volumul *Credință și mărturisire*, coordonat de Daniel Aron Alic, Caransebeș, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2010, p. 302.

²³ *Foaia Diecezană*, an XXIX, număr 43, 1914, p. 6.

nevoie de el ca spital de război, cererea a fost respinsă.²⁴ De asemenea, lipsurile tot mai mari au făcut ca în anul școlar 1917-1918, cursurile institutului să fie suspendate din decembrie până în februarie din lipsa lemnelor.²⁵

O perioadă mai tulbură a fost anul școlar 1917-1918, când Iosif Iuliu Olariu, director al Institutelor Teologic și Pedagogic din Caransebeș, a fost ales și director al Institutului Teologic-Pedagogic din Arad, iar episcopul Miron Cristea l-a numit director la Caransebeș pe Iosif Traian Badescu, motivele plecării la Arad fiind neclare.²⁶ În același an, Consistoriul Diecezan a fost nevoit să-l substituie și pe profesorul Mose Ienciu, întrucât acesta a fost înrolat ca preot militar pe frontul italian,²⁷ dar și pe profesorul Antoniu Sequens.²⁸

La 18 august 1917, profesorul Iosif Iuliu Olariu cere Consistoriului din Caransebeș concediu de un an (din 1 septembrie 1917-31 august 1918), înaintează în acest sens un act episcopului Miron Cristea: „*fiind ales și numit director la Institutul Teologic-Pedagogic din Arad, cu tot respectul vă rog să binevoiți a-mi da un concediu de un an începând cu 1 septembrie a. c., eu pe acest timp nu cer salariu și nicio remunerație [...] Totodată rog a lua act că, concediul acesta va avea valoare numai după ce să vor înlătura unele defecte din actul denumirii mele*”.²⁹ Rezoluția negativă pusă pe cererea de concediu nu l-a împiedicat să plece la Arad.

În revista eparhială „Foaia Diecezană”, s-a consemnat un articol intitulat „Rămas bun”,³⁰ în care tinerii teologi de la institutul din Caransebeș au organizat în data de 9 septembrie 1917, o festivitate de adio în care profesorii și elevii să-și exprime regretul față de plecarea celui mai important profesor de la școala teologică caransebeșeană. În cuvântarea din debutul evenimentului, profesorul Dimitrie Cioloca, în numele corpului didactic de la Institutul Teologic a arătat activitatea desfășurată de profesorul Olariu, nu numai la conducerea institutului, vreme de 32 de ani, ci și cu privire la scrierile „*multor opuri științifice de valoare netăgăduită pentru literatura bisericească*”, iar profesorul Gheorghe

²⁴ S. J. C. S. A. N., *Fond Institutul Teologic Diecezan Caransebeș*, dosar 1/1915-1917, f. 4-8.

²⁵ Petru Călin, *Țiparul românesc*, p. 95.

²⁶ Daniel Alic, „Protosinghelul Dr. Iosif Iuliu Olariu și anul școlar 1917-1918”, în volumul *Teologie și Rugăciune*, coordonat de Daniel Aron Alic, Caransebeș, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2009, pp. 200-206.

²⁷ Arhiva Episcopiei Ortodoxe Române a Caransebeșului, *Protocolul ședințelor bisericești pe anul 1917*, 2 octombrie, 17/5787 (în continuare A. E. O. R. C.).

²⁸ S. J. C. S. A. N., *Fond Institutul Teologic Diecezan Caransebeș*, dosar 5/1900-1927.

²⁹ A. E. O. R. C., *Fond Bisericesc (III)*, dosar 151/1917, nenumărat.

³⁰ I. C., „Rămas bun”, în *Foaia Diecezană*, an XXXII, număr 38, 1917, p. 4.

Noaghea, de la Institutul Pedagogic, a scos în evidență „*neîntrecuta punctualitate și sincera colegialitate*”,³¹ calități distincte ale minunatului dascăl. De asemenea, s-a menționat faptul că Iuliu Olariu a ridicat nivelul cultural și școlar al instituției pe care a slujit-o, iar elevii Ioan Duicu și Georghe Bănuțiu și-au manifestat sentimentele de recunoștință³² față de profesorul pe care l-au prețuit și respectat. La finalul manifestării profesorul a mulțumit colegilor și elevilor fără a menționa un motiv anume pentru plecarea la Arad.

După plecarea potosinghelului Iosif Iuliu Olariu, în funcția de director al Institutului Teologic-Pedagogic din Caransebeș, episcopul Miron Cristea l-a numit pe protosinghelul Iosif Traian Badescu, decizia fiind acceptată, cu condiția de a se retrage din funcția de director atunci când va simți că această retragere e necesară și onorabilă.³³

La data de 23 aprilie 1917 Iuliu Olariu își dă demisia din postul de redactor al „Foi Diecezane”, deoarece părăsind Caransebeșul nu mai putea să poarte de grijă cum se cuvenea de redacție, iar la conducerea revistei a venit dr. Cornel Corneanu, care a condus revista în perioada 23 septembrie 1917-28 septembrie 1919.³⁴ Fiind un director cu mare experiență, plecarea la Arad a îngreunat și mai mult realizarea în condiții bune a procesului de învățământ a Institutului Teologic; despre personalitatea lui Iosif Olariu s-a afirmat că „*a făcut renumit un Institut Teologic dintr-un neînsemnat orașel*”,³⁵ fiind un „*adevărat întemeietor de școală teologică*”.

La 27 martie 1918, Iosif Iuliu Olariu se adresează Consistoriului Diecezan din Caransebeș printr-un memoriu și solicită întoarcerea la Caransebeș pentru a ocupa din nou postul de director al Institutului Teologic-Pedagogic, rugând Consistoriul să dea un răspuns grabnic, pentru a-și căuta din nou chirie.³⁶ Protocolul ședinței plenare a Consistoriului din 13 iunie 1918, consemnează verificarea actelor privitoare la concediul directorului Olariu, asesorul consistorial Nicolae Ionescu considerând plecarea la Arad nelegală, propune ca dr. Iosif Olariu să nu mai fie primit la institutul caransebeșean.³⁷ Împotriva acestei hotărâri, profesorul a făcut recurs la Consistoriul Mitropolitan și a arătat

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

³³ A. E. O. R. C., *Protocolul ședințelor bisericesti pe 1918*, 2 octombrie, 23/6897.

³⁴ Ioan Mîțu, Marcian Corici, Mironică Corici, *Foaia Diecezană Caransebeș 1886-1918*, Timișoara, Editura Helicon, 1999, p. 25.

³⁵ „Opera...quae adhuc lucent”, în *Foaia Diecezană*, an XLVIII, număr 12, 1933, p. 5.

³⁶ A. E. O. R. C., *Fond Bisericesc (III)*, dosar 151/1917, nenumerotat.

³⁷ *Ibidem*.

că plecarea sa a fost posibilă prin înțelegerea cu ierarhul și Consistoriul, chiar dacă nu există un document în acest sens, fiind doar o înțelegere verbală. Consistoriul Mitropolitan din Sibiu a trimis Consistoriului din Caransebeș, actul cu hotărârea luată și anume, ca dr. Iosif Iuliu Olariu, cu începere din anul școlar 1918-1919, să ocupe catedra de director și profesor la Institutul Teologic-Pedagogic din Caransebeș cu toate beneficiile legale ce decurg din acea funcție.³⁸ Cu această rezoluție, întoarcerea la Caransebeș a lui Iosif Iuliu Olariu a devenit definitivă. Următorii doi ani au fost ani cu noi roade școlare, mai ales în condițiile de libertate națională dobândite după 1 decembrie 1918, din păcate nu a fost simțită deplin de profesorul Olariu, deoarece, la praznicul Sf. Nicolae din anul 1920 trece în veșnicie.³⁹

Activând ca director, simțind lipsa cărții pentru instruirea tinerilor slujitori ai lui Hristos care urmau să fie trimiși ca îndrumători și slujitori în satele bănățene,⁴⁰ a început să scrie manuale, comentarii, studii pentru folosul studenților și preoților.

Este primul mare exeget român care a scris comentarii la aproape toate cărțile *Noului Testament*, fiind numit părinte al studiilor biblice în teologia românească. Cercetarea sa științifică a vizat formarea intelectuală a studenților teologi, prin alcătuirea de manuale științifice și sistematice, folosite mult timp în institutele teologice. Iosif Iuliu Olariu și-a dat interesul pentru a promova studenți teologi de marcă.⁴¹

În perioada 1917-1918 a publicat „Anuarele Institutelor Teologice-Pedagogice” din Caransebeș și Arad. Alte cărți publicate: *Introducerea în Sfintele cărți ale Vechiului și Noului Testament* (Caransebeș, ediția I, 1891, ediția II, 1903, ediția III, 1912), *Manual exegetic la Sfânta Scriptură a Testamentului Nou. Evangheliile după Matei, Marcu și Luca comentate* (Caransebeș, 1894), *Evanghelia după Ioan-introducere și comentariu* (Caransebeș, 1897), *Epistolele Sf. Apostol Pavel către Romani, I-II Corinteni, Galateni și Efeseni comentate* (Caransebeș, 1910), *Epistolele Sf. Apostol Pavel către Filipeni, Coloseni, I-II Tesaloniceni, I-II Timotei, Tit, Filimon și Evrei*, (Caransebeș, 1913), *Scrierile Părinților Apostolici* (Caransebeș, 1892), *Manual de tipic al Bisericii Ortodoxe Orientale* (Caransebeș, 1897), *Manual de Teologie*

³⁸ Daniel Alic, *Eparhia Caransebeșului în perioada păstoririi episcopului Miron Cristea (1910-1919). Biserica și Societate*, Cluj-Napoca/Caransebeș, Presa Universitară Clujeană/Editura Episcopiei Caransebeșului, 2013, pp. 228-229.

³⁹ Vasile Gheorghiu, *Marele teolog Dr. Iosif Iuliu Olariu*, p. 17.

⁴⁰ Dumitru V. Anițoiu, „Scrierile dr Iosif Iuliu Olariu”, în *Foaia Diecezană*, an XLVIII, număr 50, 1933, p. 5.

⁴¹ A. Moacă, „Teologul Iosif Iuliu Olariu”, în *Foaia Diecezană*, an XLVIII, număr 51, 1933, p. 3.

Dogmatică Ortodoxă (Caransebeș, 1907), *Explicarea Psalmilor din Orologiu* (Caransebeș, 1901).⁴² Pe lângă acestea, trebuie adăugate și manuscrisele teologice prețioase: *Curs de Teologie Pastorală*, publicat parțial în revista „Altarul Banatului”, un *Curs de limbi orientale*, scris în limba germană și o *Gramatică ebraică*.

A decedat în 6 decembrie 1920, fiind înmormântat de însuși episcopul Iosif Traian Badescu înconjurat de un mare sobor de preoți, profesorii Institutului Teologic și foștii elevi.

Fratele său, Valeriu, medic al institutului din Arad a pus bazele unei fundațiuni, care să poarte numele eruditului teolog și profesor și a dăruit bogata sa bibliotecă teologiei din Caransebeș.⁴³

La 8 decembrie 1936, un impresionant sobor de preoți, în frunte cu episcopul Vasile Lăzărescu, a săvârșit un parastas pentru odihna sufletului celui adormit după care, în centrul orașului Caransebeș, a fost dezvelit bustul profesorului dr. Iosif Iuliu Olariu. În timpul regimului comunist, bustul a fost mutat în incinta Seminarului Teologic „Ioan Popasu”, unde se află și astăzi. El amintește mereu profesorilor și studenților de viața exemplară și opera de valoare a dascălului Olariu, care îl așează în rândul marilor teologi ai bisericii strămoșești. „*Te văd pare c-aieva, în umeda-ți chilie, / Cu suflet veșnic tânăr și plin întreg de soare, / Cercând să dai Scripturii aripi tălmăcitoare, / Sau re-nviind trecutul zăbătut în agonie...! / Cei slabi și mici de suflet te-au alungat în viață / Plătindu-ți munca sfântă prin muncă ori minciună; / Posteritatea însă cu mirt te încunună. / O! Umbră pustnicească, -figură prea măreață! / Sortit e înălțării și vrednic de lumină, / Poporul care știe că-n dragoste deplină / Să aibă întru cinste străbunele morminte [...]. / Dormi liniștit în tihnă prea cuvios părinte. / Ți-ai înțeles în lume și rostul și menirea / Dormi liniștit: Asupra-ți veghează nemurirea*” (D. V. Anuțoiu, „Umbrei lui Iosif Olariu”).⁴⁴

⁴² Pavel Vesa, *Învățămintul Teologic de la Arad (1822-1948)*, Deva, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2013, p. 365.

⁴³ Teodor Botiș, *Istoria Școlii Normale (Preparandiei) și a Institutului Teologic Ortodox-Român din Arad*, Arad, Editura Consistoriului, 1922, p. 661.

⁴⁴ *Foaia Diecezană*, an XLVIII, număr 51, 1933, p. 10.